

פירוט קוד ל מס' 13/ב'

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה ביום
ג', כ' בשנת תשי"ג - 7.1.53, בשעה 8.30.

ש. פרטיץ - יו"ר
מ. ארט
ח. בוגר
ט. כפרית
ד. נצר
י. סמילנסקי
ר. צבדי.

משתתפים:

א. ארנון - מטעם משרד החינוך והתרבות.
ד. סנדר - היועצת המשפטית של משרד
החינוך והתרבות.

מזמנים:

הגב' מ. שפירא.

א) שביחת התשלומים של הסטודנטים באוניברסיטה.

סדר-היום:

ב) סדר-היום של ישיבות הוועדה בשבעו הבא.

ג) המסך הדיון על הסקירה של הגב' שפירא
בדבר בתי-ספר לנערים עובדים.

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. פרטיץ:

קודם-כל אני חפצה להעלות שאלה אשר אינה
עומדת על סדר-היום, אבל היא כל-כך חשובה, שאנו לדעתי צריכים לספל
בה.

פרצה טוב פעם שביחת תשלומים של הסטודנטים
באוניברסיטה העברית ולדעתי לא היה מקום לשביתה זו ואף לא לגורם
השביתה. ידוע בודאי לחברים ממספר גדול של סטודנטים נרשם לאוניברסיטה
אולם לא סידר את שכר-הלימוד, לא סידר את חשבוננו - נגיד כך - בזמנו.
באו עכשיו הסטודנטים בדרישה לרשום אותם, אולם הנהלת האוניברסיטה
דנה והחליטה להיענות לבקשה זו ולהטיל על אותם הסטודנטים אשר לא
נרשמו בזמן קנס של 5 לירות. דבר זה עורר רוגז רב בציבור הסטודנטים
וסובן מאליו שאצלנו שובתים על כל דבר וגם במקרה זה קראו שביתה.
ביקשתי אתמול את שר החינוך והתרבות פרופ' דינור להתערב בענין זה,
ולאמור לאוניברסיטה כי התנאים הם שגרמו למצב זה, פשוט מאוד כתוצאה
מכך שגם לסטודנטים אין משלמים בזמן. אנו נמצאים בזמן קשה מאד
- והדבר ידוע לכולם - אלה אשר שילמו בזמן - יכלו לשלם ואילו החלק
הנותר הם אלה שבאמת לא יכלו לשלם. משום כדאין מקום לדעתי לקנס זה,
ואפשר למצוא משהו סמלי אחר אשר לא יפגע בסטודנטים. זה מאד אחד,
ואילו מצד שני גם על ציבור הסטודנטים לדעת שאין שובתים על כל דבר
ואין לזעזע את חיי הציבור במדינה בכל פעם בדבר אחר.

אחר כל זאת, כאשר פתחתי היום את עתון
"הארץ" מצאתי שהסטודנטים החליטו בכל זאת להמשיך בשביתה התשלומים,
כדלקמן: (קודמת את הידיעה ביחס לשביתה ב"הארץ" ט-כ" בשנת תשי"ג)

זי.

אני מציעה איפוא שני דברים: (א) נשאל לדעתו של הפרופ' דינור בענין זה; (ב) בתקשר עם האוניברסיטה ובקש אותם מצד אחד לעשות את הדרוש על-מנת להסיר את הגורם הזה ולמצוא דרך אחרת. כמו-כן יש לפנות אל הסתדרות הסטודנטים בבקשה שיסימו את פרט הסביטה וטלא יזעזעו את חיי הציבור בדרך זו. אני חושבת שאם נכנס לסאלה זו ונכניס את כל המו"ם הזה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת זה רק יסכן את הענין. אם ישנה הסכמה להצעתו נרשום את ההחלטה בפרוטוקול.

ה ו ח ל ט:

לקבל את הצעת הגב' פרסיץ האוטרית: (א) לפנות אל הפרופ' דינור בענין זה; (ב) להתקשר עם האוניברסיטה, מצד אחד, בבקשה לעשות את הדרוש על-מנת להסיר את הקנס ולמצוא דרך אחרת; מצד שני לפנות אל הסתדרות הסטודנטים בבקשה לסיים את הסביטה ולא לזעזע על-ידי-כך את חיי הציבור במדינה.

היו"ר ש. פרסיץ:

דבר שני שאני חפצה להביא לפני הוועדה הוא סדר-היום לישיבות הוועדה ביבוע הבא. כפי שידוע לכם כודאי לא תשב בטבוע הבא מליאת הכנסת ובמקום זאת תקיימה הוועדות ישיבות נוספות.

אני מציעה לערוך את הישיבה הראשונה של ועדת החינוך והתרבות ביום ב' הבא, (כה' בטבת) בשעה 4 אחה"צ, על סדר-היום: דיון על עליית הנוער. נקדיש לישיבה זו שתי ימים, ובאותו יום נקיים עוד ישיבה מ-8 עד 10 בלילה בענין בתי-ספר מקצועיים וחקלאיים ובתי-ספר תל-וניים. ביום ג' הבא (כו' בטבת) נקיים ישיבת ועדת המסנה כשעל סדר-היום חוק המועצה למוסדות ההשכלה הגבוהה והמדע. זאת-מ-9 עד 11 בבקר ומשעה 11 עד 1 חשב מליאת הוועדה, ופה אני חפצה לבקש מנת מסדר החינוך והתרבות לבקש את בא"כח האגף להביא לפנינו סקירה על מצב הענינים עכשיו ועל המצב התקציבי היום והדרישות להבא. אחרי-הצהרים אני מציעה לקיים ישיבה שניה מסעה 7-4 בדבר חוק הארכיונים. ביום ד' (כז' בטבת) בבקר הייתי רוצה לסדר שוב ישיבת ועדת המסנה בקשר לחוק המועצה למוסדות ההשכלה הגבוהה והמדע.

האם יש מתנגדים להצעתי?

מ. ארם:

אני תומך כמעט בכל סדר-העבודה שהציעה הגב' פרסיץ פרט ליום ב', שבו אני מציע

לסיים את הישיבה בשעה 6.

היו"ר ש. פרסיץ:

אם כך עלינו להתחיל את הישיבה בשעה 3.

מ. ארם:

לזה אני מוכן.

היו"ר ש. פרסיץ:

שמעתי שישנה גם התנגדות לקיים את הישיבה מ-8-10 בלילה. אם כן, תכניתי מתקבלת כך שביום ב' הבא תקיימו ישיבת מליאת הוועדה מ-3 עד 6 אחה"צ, על סדר-היום: הדיון על עליית הנוער, ואחר-כך הרצאה בדבר בתי-ספר מקצועיים וחקלאיים. אני מפחדת שיותר לא נספיק באותה ישיבה. אנקט ממך ארנון להזמין את המרצים לשעה 3.30 אחה"צ. ביום ג': בשעות 9-11 נקיים את ישיבת ועדת המסנה, ומשעה 11 הרצאה בדבר בתי-ספר תיכוניים ואחר-כך ויכוח ושאלות ביחס לשלוש ההרצאות. אחה"צ נשמע סקירה על מוסדות תרבות ואמנות ועל עבודת האגף. ביום ד': בשעה 8.30 בבקר נקיים את ישיבת ועדת המסנה כשעל סדר-יום חוק המועצה למוסדות ההשכלה הגבוהה והמדע.

זי.

ה ו ח ל ט:

סדר ישיבות הוועדה לשבוע הבא בקבע כדקלמן:
ביום ב': בשעות 3-6 מחה"צ, הדיון על עליית הנוער ואחר-כך
הרצאה בענין בתי-ספר מקצועיים וחקלאיים.

ביום ג': בשעות 9-11 לפנה"צ - ועדת מטנה של ועדת החינוך והתרבות,
בענין חוק המועצה למוסדות ההשכלה
הגבוהה והמדע.
בשעות 11-1 לפנה"צ - הרצאה בדבר בתי-ספר תיכוניים,
ואחר-כך ויכוח ושאלות ביחס לשלוש
ההוצאות.
בשעות 3-6 מחה"צ - סקירה על מוסדות תרבות ואמנות
ועל עבודת האגף.

ביום ד': בשעה 11-1.30 לפנה"צ - ישיבת ועדת המטנה בענין חוק
המועצה למוסדות ההשכלה הגבוהה והמדע.

המשק הדיון על הסקירה של הגב' שפירא בדבר בתי-ספר לנערים עובדים

היו"ר ש. פרסיץ:
אנו נחזור עכשיו לענין הסקירה של הגב'
שפירא בדבר בתי-ספר לנערים עובדים. אתם
זוכרים בודאי שנשאלו שאלות בקשר לענין זה. אנו נשמע תחילה תשובה קצרה
על הדברים ואחר-כך נתווכח בענין זה.

הגב' ס. שפירא:
עיינתי מחדש בשאלות ואם כי על חלק מהן
אוכל לענות בתשובה קצרה הרי בחלקן הגדול
הן מטמטמות חומר עבודה בעתיד למשרד החינוך והתרבות ואולי גם לוועדה
זו. מלה הן בעיות שעוסקות ברומו של עולם ואם נרצה באמת לספל בהן
הרי יש למצות אותן עד סופן ולזה דרוש זמן אפשרות ואמצעים. אני בכל
אופן מבטת לתת את מה שאפשר בקצרה.

לשאלת חברת הכנסת כפרית בדבר הצלחת
הנסיון שסיפרתי עליו בכרוכר. הנסיון הוא קצר ביותר ובזה שאין לו במה
להיכשל זה גם מבטיח את הצלחתו. במפעל זה לא הוטקו אמצעים כאלה שאם
גם לא יבוצלו כראוי ייגרם בזה טעום הפסד למישהו או למשהו. מפעל זה
הוא מפעל תעסוקה שמיד ביום הראשון מתחילה בו תעסוקת הנוער ומשלמים
לו בעד עבודתו, כך שיטנם בידי המפעל כל הסיכויים להצלחתו. למעשה, התחילו
בעבודה במפעל זה רק לפני חודש ימים. (מ. ארם: מהו השטח?) מפעל זה
קיבל מהמועצה המקומית כ-25 דונם אדמה, כפי שמסרתי בצורת הלונאה פרטית
והם בכסף זה קנו את הציוד הדרוש להקמה, לעבודה, לזרעים וכו' ומסתמשים
בו גם כאמצעי תשלום לנוער עד שהירקות תכסנה את ההוצאות שהוטקו במפעל.
על-כל-פנים נסיון זה עורר הד רב במקומות רבים, הן בפניות והן בכתב.
השאלה היא מי ישא בהמשך הפעולה הזאת ומי יהיה באמת שותף לעשות זאת
דרך לרבים. אין ספק שלו היתה אפשרות להעסיק מסביב מפעל כזה באופן
קבוע במעברה גדולה 30-45 נערים, כפי שחושבים שחלקת אדמה כזאת תוכל
להעסיק - מה טוב. מצב התעסוקה של היום מפיץ בהרבה גם על הנוער העובד
ואם הוא מחוסר עבודה אין לו גם רצון ואפשרות להגיע ללמודים בבחינת
אם אין לחם אין תורה. אילו יכולנו לעשות זאת דרך לרבים בלי ספק תהיה
מובטחת בזה הברכה.

כמו-כן שאלת אם הנסיון של שילוב המלאכה
והתקצוע היא תכנית לכל המקומות. בודאי. והיא גם מוגשמת בכל המקומות.
אנו הגענו כיום לכך, וזה כמעט בטוח, מתוך 16,000 הנערים העובדים הלומדים
בבתות ובמוסדות כ-25% מהם עובדים ביום עבודה מקצועית וכמעט שלכל הנערים
הללו הגענו בהסתלמות עיונית מקצועית במסגרת בתי-ספר לנערים עובדים.
המדובר הוא לגבי הערים והמוסדות הגדולות שבהן ייבנו מספר גיכריות של
נערים אלו; בה במידה יישו נערים כאלו במעבדות הם הולכים למועצה הקרובה
או לעיר הקרובה.

ז"ל

75% הנותרים שאינם עובדים עבודה מקצועית ביום הסברתי זאת כבר -
 וכתקן בית-הספר ישנה אפשרות זאת אנו מחפשים דרך ללמד אותם
 מלאכה שתהא באותו הזמן כהכשרה טרום-מקצועית, כמידת יכולת הביצוע
 שהיא לעת-עתה אינה רבה, כי זה תלוי במהר ים ובמורות למלאכה, בצידוד,
 במכוונות ובאצעים הדרושים. יש ברצוננו לאפשר לבנות את לימוד מקצוע
 התמידה בכל המקומות שהדבר ניתן לביצוע. אנו מקיימים עתה טו"ס
 עם "סעד", עם "מפתן", אתם בודאי יודעים של "סעד" מפעל "מפתן"
 במעברות הגדולות ויש להם בתי-מלאכה לנגרות, מסגרות ופחחות, אנו
 רוצים שהם יעמידו לרשותנו את בתי-המלאכה האלה לנערים במעברות. וכך
 עם ההרחבה של שלוש שעות מלאכה אפשר יהיה להגיע גם לשש שעות בשבוע
 לנערים שאינם עובדים במקצועות אלה ביום. אתמול סוף-סוף קיבלנו
 הסכמה עקרונית בענין זה, אך כמובן כמו בכל סקרה כזה עומדת
 אחר-כך שאלת הביצוע. הם לטעם, טוענים, כי הכלים האישיים צריכים
 להיות ללא שותפות וזוהי כמובן גם בעיה תקציבית. אם תהיה אפשרות
 לבצע את הדברים בקנה מידה רחב זה בודאי יועיל מאד.
 לעשות בכיוון זה של מטק בית אנו גם כן חושבים וזה ניתן לביצוע
 ביחוד במקומות שיסגנו מטעדות לימודיות. במידה שהדבר ניתן בידינו
 אנו מנצלים זאת גם להזנת התלמידים בבתי-הספר ובהזדמנות זאת
 הנערות המכינות את האוכל עוברות קורס אינטנסיבי למטק בית.
 אלה הם המקצועות וכל זה כמובן בשלב של התחלה.

חברת הכנסת כפרית שאלה כמו-כן אם ישנן
 ידיעות מפורטות על המצב הקיים בישובי העולים. אני חושבת שיש ידיעות
 מפורטות. אם תשונו את המספרים שמסרתי עכשיו, מספר התלמידים הלומדים
 ב-250 מוסדות בערך, לשאר הפרטים הכלולים בחוברת "החינוך היסודי"
 בישראל. כפי שאני רואה לא הגיעה לידכם חוברת זו.

האם נשלחה אלינו החוברת?

היו"ר ש. פרסיץ:

שאלתי את מחלקת הפרסומים של משרד
 החינוך והתרבות...

הגב' מ. ספירא:

ככלל איננו מקבלים את הפרסומים והיינו
 מאד מעוניינים לקבלם.

היו"ר ש. פרסיץ:

חוברת זו מכילה פירוט נוסף על בתי-
 הספר לנערים עובדים משנת תשי"ב.

הגב' מ. ספירא:

המדובר הוא על 13,000 תלמידים בבתי ספר לנערים עובדים, בקרוב
 ב-267 מוסדות. ישנה מום עליה ניכרת במספר התלמידים וידידה מסוימת
 במספר המוסדות. הסיבה לכך היא למוטדות קטנים בישובי עולים לאחר
 כמה כסלונות - (והמספרים שמסרתי הם מדוייקים, לא קיים היום בית-ספר
 שהוא למעשה אינו בית-ספר מסמ) - נטגרים מסיבה זו או אחרת, משום שלא
 נמצא מורה מתאים ואם אין מורה מתאים אין קיום לבית-הספר, ואם קבוצה
 של 12-13 ילדים, אם מסכות מספיקות ואם מסיבות בלתי מספיקות חסרים
 בה כמה נערים זו כבר איננה כתה וזה איננו בית-ספר. כאן יש לחפש
 מבנה אחר של בית-ספר. מצד שני יש להצביע על מקומות רבים, גם
 בישובי עולים, אשר בהם בית-הספר וגם הנערים הפכו על-ידי בית-הספר
 לסמט כמרכז לחיי הישוב. כל מסיבה של בית-ספר הפכה להיות מאורע
 והנערים גם על-ידי טעם החינוך שקיבלו במסגרת זו הופכים להיות
 הנושא החי של הישוב וההבדל בינם לבין ההורים כבר כולט ביותר.
 ביחוד המצב לא רגיל לטובה בפרוזדור ירושלים. לשם מובאים מורים מן
 החוץ כי המורים המקומיים אינם מתאימים לרוב לתפקיד זה. אם תבואו
 כיום למקום כמו זכריה תמצאו קבוצות קבוצות של נערים לומדים. כלומר,
 יש לנו ידיעות מפורטות על המצב הקיים בישובי עולים, אבל לא תמיד
 ידינו מסגת לפתור את כל הבעיות המתעוררות בקשר לזה.

אם כבר נגעתי בשאלת המורים, אענה
 בהזדמנות זו באופן כללי לשאלה שנשאלה על-ידי מיישהו אחר: האם קיום
 בית-הספר תלוי במורים ובכלל מה המצב בטוח זה? אם מדובר בבתי-ספר
 יסודיים שכיום המצב עם הוא כזה ש-40% מהמורים אינם מורים מוסמכים,
 הרי בבתי-ספר לנערים עובדים איננו חושבת שיש אפילו 5% מהם זה.
 וזה מסיבות שונות, אחת מהן, כי חליבו את אותם המורים בלמודים אך
 שאין להם אפשרות לעבוד בערב. נוסף על כך בהתאם לבחירה הטבעית
 אינו המורים נוטים לעבוד בבתי-ספר לנערים עובדים בערב מאחר שאין זה

ועדת החינוך והתרבות
7.1.62

הטורה הסתמך הוא בדרך כלל הטורה הטוב והחלוץ. בטוח זה - גם אם הטיבה לכניסתו לעבודה זו היא לפעמים חוסרית - הטורה סיכול לעשות את המאמץ וזה מאמץ לגמרי לא קל לעבוד בכל יום בסעות הערב. יכולתי לומר לכם רבות על סיפוס טורים וטנהלים אשר היו להם אפשרויות רבות אחרות ובכל זאת טמטידים ורואים בעבודה זו טיוב התרעננות, וקל להטביר, כי חומר זה הוא הוא כביד היוצר וכל מה שסיקיע הטורה ביכר במסך יום או טבוע דבר טגורט, כידוע לכם, סיפוק רב בעבודת הטורה.

ד"ר בוגר הציג שאלות שהן יותר קטות לתשובה. השאלה הראשונה היתה ביחס לגישה אל התלמידים. כללתי במידת מה את התשובה לשאלה זו כשניסתי לתאר מי הם הטורים. אין כל ספק שיש יחס. אם אין יחס זה התלמידים מפגינים זאת כלפי חוץ.

ד"ר בוגר:

שאלתי היתה סופנית בדבר היחס לא רק לטורים אלא היחס למצב הילד בכלל.

הגב' ט. ספירא:

אם אין יחס כזה - אין טום דבר אחר שיקטר בין התלמידים והכתה והיא

בדרך-כלל מתפוררת.

בקטר לשאלה על מצב הבריאות אין טום לי טום תשובה.

ד"ר בוגר:

כוונתי למצב הטיפול בבריאות.

הגב' ט. ספירא:

טכיון שאין טיפול בטוח זה הדי טאבו איננו יודעים מהו מצב הבריאות.

ישנם טוסדות ותיקים אשר לגביהם הונהג בטעמו טיפול רפואי באמצעות "הדסה". בטוסדות אלה יש המסך לדבר, אולם ברט כולה אין טיפול. במידה טבטנה טעברה היה זה קטור עם המחלקה לביצוע חוק חינוך חובה ניסתי להעלות ולברר את הדבר, כיום אין כתובת בדורה אשר תיתן תשובה בענין זה או תטפל בטלת הטיפול הרפואי בבתי הספר לנערים עובדים.

אשר לשאלה אם ניתנים טוסדות של חינוך גופני בטכוון - לא, כחלק טתכנית הלטורים אין זה ניתן, אלא טבטידה רבת ובמקוסות רבים ישנה פעולת הגדנ"ע ליד בתי-הספר לנערים עובדים ובטידה סקייטים טועדונים ליד בתי-הספר; בתכנית זו כלולים טסוקי טפורט, אולם כחלק מהעבודה, או כחלק טתכנית הלטורים לא כלול הדבר גם לרגל חוסר זמן וגם טפני טאין.

ד"ר ח. בוגר:

האם ניסיתם לבוא בדברים עם הנהלת הגדנ"ע על-טנת טיעזרו בטטח זה?

הגב' ט. ספירא:

הנהלת הגדנ"ע רצתה בכלל לקבוע כתובה את לטודי הגדנ"ע, כמו בכל בתי-הספר

התיכוניים, גם בבתי-הספר לנערים עובדים. ענין זה עוד לא הטתדר, אולם ישנם מקוסות טטוייטים טייט כבר טיתוף פעולה בעקבות הטכטים טטוייטים. בדרך-כלל גם הגדנ"ע אינו בלתי טוגבל בכוחות הדרכה, לכן אולי טטילא לא היה טגיע לכך. מכל-טקום באותם המקוסות שהוא פועל ישנו טגע אטיץ ועבודה טטוטפת.

האם יש יכולת לדעת את המצב הטפתתי של הנערים העובדים? הזכרתי את קצני הביקור הטדיר. כאלה כיום קיימים בקוסיות הטקוסיות רבות ואף ביטובי עולים. כמוכן שהם בחיפוטיהם אחר הנער טגיעים גם אל בית-הוריו וכך יודעים גם את מצבו. השאלה היא באיזה טידה אפשר לעזור למצב הנער לאחר שהתברר מצבו, והמצב ברוב המקרים ידוע.

האם נערכים טיולים להכרת הטביבה,

מחיבות ועוד פעולות חברתיות טטוג זה?

ז"ל

בדאי שבערכו טיולים ובגורו מסוגות ומסלולים על כן המכוננים הרבים
ובתיקו. אנו הרשינו לעצמנו השנה להוציא כספים גם על מטרות
משום שידענו שברכות אלה תהמכנה לחוריה לנוער, חוריה לישוב וחוריה
לחורים. אנו משתדלים בד כמו שאפשר לקרב גם את החורים לבתי-הספר
ובמקרים כאלה מוזמנים גם החורים. דבר זה אינו קל, עלינו לדאוג
בעצמנו להוצאות ומאחר שאין הפרוטה מצויה אצל הנוער מתרופף המורה
או מנהל בית-הספר על-מנת למצוא את התקציב לכך. על-כל-פנים, למרות
כל הקשיים מגמה זו מנוצעת כמעט ברוב בתי-הספר.

חבר הכנסת סמילנסקי העמיד בסימן שאלה
את המספר הבטוח שמסרתי מנחה 4000-5 תלמידים לא נקלטו ב-80 מוסדות
ויותר, שלא נפתחו, אגב, אם יש לכם ענין בזה ברצוני להביא לידיעתכם,
כי המספר הבטוח שמסרתי מבוטא על דויות ונערך בטעת הביקורים על-ידי
המפקחים וקציני הביקור הסדיר. במקרה נמצא אתי טופס קבוע לביקורים
וחברי הוועדה יוכלו לעיין בו.

היו"ר מ. פרידמן: האם יודע בית-הספר מרשט על ביקור
המפקחים?

הגב' מ. שפירא: בין בתי-הספר ישנם כאלה שיודעים ויש
שאינם יודעים. בדרך כלל נערכים הביקורים
של קציני הביקור כביקורי טריקה. לעומת זאת המפקחים עורכים את ביקורים
בוהאם למסגרת קבועה. אשר לאונם המוסדות נעוד לא נפתחו, חלק גדול מהם
הם מוסדות שנעשה בהם רישום גולם הודעת הפתיחה מתוכנת עליין. אינני
יודעת אם יש בזה איזה כוונה של צמצום, כיום אינני יכולה לתת את התשובה
על כך מדוע מתאחרת הודעת הפתיחה, חלק מהסיבות הן ידועות או שאי-
אפשר להשיג את המורים המתאימים או שהמרחק הוא רב כל-כך שהמפקח לא
הגיע לטיפול במקום. על-כל-פנים אין להעמיד בספק את הקיים לעומת
מה נעוד לא נפתח. העבודה היא רבה ואולי בכלל צריך לקבוע שלבים
שלבים לביצוע המלא של החוק, כי אי-אפשר לתאר שהדבר יוגשם ויבוצע
במשך שנה אחת.

באשר לשאלת רציפות הלמודים של התלמידים
או של הכתה ובכלל מתי מסיימים ובין מסיימים התלמידים את בית-הספר?
ישנם שני סוגים עקרית של מסיימי בית-הספר לנערים עובדים. התלמיד
המסיים את בית-הספר בגיל 18 והולך לצבא, כלומר אינו מסיים בלא הולך,
והתלמיד אשר מסיים את חוק לימודיו בבית-הספר לנערים עובדים. אנו
מקיימים זה כבר השנה הזניה בחינות חיצוניות לכתות המחזור בעברית
ובתנ"ך, מה שלא נעשה בבתי-הספר היסודיים; בשנה שעברה טיימו 600
תלמיד וקיבלו תעודות גמר. אנו קיבלנו העונקים מעבודות התלמידים
ביניהם חילוריה המתארים את הרגע המאוחר בחייהם, התגטמות תלומם
על-ידי כך שסיימו את בית-הספר וזכו לקבל תעודות כמו כל אדם בישראל.
יחד עם זה יכול להיות מקרה ככתה בלמה מתמודדת. גם דבר זה אינו מעמיד
בספק את עצם המפעל ויש לדעת על כך מדאג שהנתונים לעבודה בנוער זה
טובים מאשר בבתי-הספר היסודיים הרגילים, ואילו כאן שיפול ולימוד
במספר וודעים הפכו את הילדים ממצב של אנאלפא-ביתיים למצב של יודעי
ראשית הקריאה והכתיבה, ובאשר הם ילדי עולים - ניתנה הסעה בפניהם
וכל העבודה המוקצעת העלתה פרי.

ביתס לנעה בנוער הערבי אינני יכולה לענות,
אף-על-פי שביקרתי בבית-ספר אחד והמציאו לי תעודות ועבודות-גמינה.
בזה מספלת מתלקה מיוחדת במדר החינוך והתרבות אשר תדע בדאי את
הפרטים הנטאליים.

אם קיים קטר של הנוער שחוק לבית-הספר
ואם המפקחים רואים זאת כתפקיד. על כך עניתי כבר.

אם ישנה תכנית של המסך הלימודים?

ז"י.

בשעה שטיפלנו בבתי-ספר בלא במסגרת הקודמת תמיד קיימנו גם כמות המשך, היום גם כן ישנו, אבל במסגרת המדור לא כלולה כרגע. שאלתי ביחס לזה ובחמור לי במירוץ, כי יחידה זו כיום מתרכזת רק בבתי-ספר יסודיים של הנערים העובדים ולא בחינוך ההמשך.

נשאלתי אם קיימת פרופורציה בין המטרה וההישגים. נדמה לי שגם על שאלה זו עניתי ואני חושבת יש. על-כל-פנים אם ישנם ספיקות ראוי להקים פעם ועדת חקירה על-מנת שתבדוק זאת. עד כמה שידוע לי ישנם הישגים ממשיים ועשרות תלמידים הגיעו דרך בתי-הספר לנערים עובדים למטרות נכבדות. אפשר למצוא כיום מורים שהיו תלמידי בתי-הספר לנערים עובדים, בנות התקבלו לבתי-הספר לאחיות ולבתי ספר מקצועיים יומיים וגם לסמינרים.

גם יש תשומת-לב לכיוון הנער או הנערה בהתאם לנטיית ובהתאם להכשרתם? בעיקר מופנית תשומת-הלב לנערים שמגיעים לכתת המחזור, המורה מלווה בדרך כלל בהרבה מקרים את התלמידים בעצה טובה ומכוון אותם גם לגור שסיימו את בית-הספר.

חברת הכנסת רזיאל באור שאלה אם נעשה מחקר בקשר לסיבות שגרמו לעזיבת הילדים את בית-הספר המקצועי? אני יכולה לענות כאן, כי במקרה שאנו נתקלים בילדים הלנו אנו יודעים לרוב את הסיבות, אולם השאלה הזו היא שאלה יותר מדי מקיפה ולא נוכל ללמד עליה מן הפרט אל הכלל.

מה מטפח הילדים שהם ילדי הארץ ומה מטפח ילדי העולים? ילדי הארץ הם כיום 20-25% - האחד הם ילדי עולים. אינני יודעת אם זה באמת מספק את המספר הנכון לגבי היחס. נדמה לי שאחוז ילדי הארץ צריך להיות יותר גדול. יש לנו חשש שבמקומות מסויימים נדחו ילדי הארץ בגלל ילדי העולים.

אם יש קשרים ושיתוף פעולה עם המחלקה לעלית הנוער נשאלתי בין השאלות. המטפח שמסרתי כולל כ-30 מקומות ו-1600 נערים בערך שהם כלולים במסגרת עלית הנוער במסקים. ההוראה למפקחים היתה לבקר פעם אחת בבתי-ספר אלה, למסור את סיור העבודה ובזה להסתפק. אולם המפקחים טוענים שהדרישה מצד המורים היא להגברת הביקורים מכיון שכיום אין כמעט הגדל בין הנערים הלומדים בחברת הנוער במסך לבין האחרים. אלה הם אותם הנערים, אותן הבעיות ומאום כן טוענים המורים והמדריכים, שהם זקוקים להבהרת המלה הפדגוגית. אולי בענין זה יש לקבל תשובה מהנהלת מרד החינוך והת רבות. קוד יותר אמרתי קיים בין בית-הספר לנערים עובדים בירושלים המטפח כבית-ספר לנערים לדוגמא למדריכי עלית-הנוער באופן קבוע, כבר במסך שלוש שנים.

בשאלת העבריינות וילדים קיי-חינוך - המורים והמחנכים נתקלים כיום בבעיה זו. אנו נתקלים גם בתופעות של מדים וזהם נמוכים מן הרמה הרגילה של ילד מחוסר חינוך והשכלה, זאת-הזמרת שהוא כבר בגבול גור לגמרי. אנו גודסים שהחינוך צריך להיות מכוון בעיקר לילדים נורמליים מחוסרי השכלה ולא לערבב שני סוגים אלה במידה כן נתקלים בהם. נוער דבילי, או מפגר זקוק כמוכן לטיפול אחר ובמסגרת אחרת ויש מדור מיוחד במרד החינוך העוסק בזה. מה שנוגע לפטעים, אנו יודעים שעד היום לפני קיום המועד נהלחו אלינו ילדים על-ידי ד"ר פרנקפור בית-הספר קיבל אותם והם נקלטו ונכלעו בין היתר. יתכן כי מחקר מבוטס יכול לתת תשובה יותר ברורה לשאלה זו.

היו"ר ש. פרסיץ: תרשו לי חברים להגיד לכם כמה מליט מהרהורי לבי על כל המפעל הזה.

ז"ל.

הגב' ספירא אמרה שאם מתפוררת כוונה לנערים עובדים אין דבר זה יכול להעמיד בסימן שאלה את כל המפעל הזה. רבותי, לא רק את כוונה אחת מתפוררת יכול הדבר להעמיד את בעיית הטיפול בנוער אנאלפא-ביתי בסימן שאלה, כי טוף-טוף זה אלפא ואומגא לא של כל מדינה מתקדמת, אלא של מדינת-ישראל, טבה כל-טכן לא יזונו בורים ועמי-ארצות. בעיה זו הרבה יותר עמוקה מעניין אלפא-ביתיתם ואנו צריכים לראות אותה כפי שהיא. בזמנו, כאשר דנו בדבר חוק לימוד חובה, היה ויכוח עמוק ביני ובין חבר הכנסת איזלינג. חבר הכנסת איזלינג אמר, כי יש לכתוב בחוק "נערים עובדים" ואני דרשתי שייכתב "נערים". לא חלילה מתוך צרות-עין אלא מטעם פשוט מאד, שלגבי נערים עובדים ישנם אמצעים רבים בחוק לימוד חובה להביאם לידי לימוד סדיר וללימוד בכלל, והילוו לגבי הנערים המוטטים והנערים אשר אינם עובדים ואינם רוצים לעבוד ושכל חייהם ושכל סביבתם היא הניגוד הגמור לעבודה, התנגדות וחוסר כל גישה לבעיית העבודה העצמית, העבודה המכובדת ומלאכת ידיים. רציתי שדבר זה יקוף בשמו הכולל את הבעיה כולה, אך לצערי הרב קבענו את השם "נערים עובדים"; גולם כאשר אנו ניגשים לבעיה, עלינו לראות את הבעיה בכללה.

לגבי לימוד סדיר הייתי רוצה להיות שותפה לגב' ספירא. באופטימיזם שלה ובבטחון שכל 16000 התלמידים אשר נרשמו ואשר יש לה דו"ח של המפקחים על מצביאונם בבית-הספר בעת הביקור - הם באמת מבקרים. כל אחד ואחד מאתנו, והגב' ספירא בודאי כאחת מאתנו, אשר ביקרו בכמה מבתי-הספר אלה לנערים העובדים, יודע עד כמה ביקורם של ילדים אלה בבתי-הספר אינו בטוח ואינו סדיר ועד כמה שכל העבודה החשובה והרבה הזאת אשר נעשית מתוך רצון טוב ומתוך מסירות רבה מביאה לתוצאות שהן בהרבה יותר קטנות מאלה שאפשר היה להשיגן בתנאים אחרים. חשובים בטבילנו וצוריים העובדים ומתמידים בעבודתם, הדגישה הגב' ספירא. לכאורה זה נכון, כי רק אדם אשר יש לו קשר נפשי יכול להמשיך בעבודה כזאת, בעבודה מאומצת של שתי מטרות וס"ל. אבל, בימנו אלה אנו יודעים, שלאו דוקא אנשים הקטורים בנימי נפשם לעבודה זאת, עושים אותה מתוך מסירות ומתוך אחריות, אלא פשוט מתוך כך שלא הסתדרו בעבודה אחרת, ואין עבודה אחרת ומשום-כך הם הולכים לעבודה זו, כי פה נבלע כל אחד ללא בחירה, כי אין מקום לבחירה, אין טמי לבחור. רבותי, אין טמי לבחור! אנו יודעים, לא מדברים על המורים העובדים ולא על אלה אשר עובדים כל מיני נסיונות - על אלה איני מדברת, אני מדברת על העבודה העניפה שאנו רואים לפנינו וכאן רבותי מה שיש ביים יש ביבטה. אותו חוסר האודיות שיטנו בבתי-הספר היטודיים ובגני-ים, אותה חוסר האחריות שדרת גם פה, במפעל זה, והמורה אשר עושה מלאכתו רמיה אינו קוטר את התלמידים לעבודה, ומשום-כך באה הבריחה מן הכיתה, הבריחה מבית-הספר וחוסר הלימוד וחוסר העניין.

נאמר לנו שקודם-כל צריך לדעת את המציאות. נרשמו 16,000 ילדים. מה בעצם ביקורם האפקטיבי? ופה אנו צריכים לבקש ממסדר החינוך והתרבות לעשות בדיקה יסודית ולעמוד על הביקור ההמוצע של הילדים הרשומים בבתי-הספר לנערים עובדים. מוכרחה להיעשות עבודה מחקרית חשובה מאד כדי לעמוד על הסיבות של מיעוט ביקורם של הילדים בבתי-הספר לנערים עובדים ועל טיבות הבריחה מבית-הספר. טיפורה לנו הגב' ספירא על נסיון שנעשה במפעל בכרכור וענתה על שאלת חברת הכנסת כפרית ביחס למידת ההצלחה של מפעל זה ואמרה כי, במפעל זה אי-אפשר להיכשל, כי בעצם המטרד אינו מנקיע בעניין זה כלום ואם לא יצליח המפעל - לא יצליח. אם כך הדבר פירושו שעשינו עבודתנו רמיה. זהו הכשלון ועל כך יש לדבר.

ביחס לביקור סדיר של הנוער העובד בבתי-הספר אני תפצה להציע דבר אחד בתור תיקון לחוק חינוך חובה. עלינו לדאוג לכך שנותן העבודה לא יעסיק ילד שלא יביא במסך כל שלושה חדשים תעודת ביקור סדיר בבית-הספר של הנוער העובד.

הגב' ספירא: בכרטיס התלמיד של עיריית תל-אביב נאמר

ז"י.

לנותני העבודה שהם חייבים לבדוק אותו אחת לשבועיים.

היו"ר ש. פרטיץ:
כל מה שיהיה קטור ברצון טוב בענין זה
אין לו ערך. גם הוא יהיה קטור בחוק יט
לזה ערך ומסום-כך ית' להעביר זאת כתיקון בחוק.

אני חושבת כי אנו לא השכלנו לנות לילדים
גלה, החיים בתנאים קשים מאד, מסתור יתנו מן המורדות בריאה, מהו אטר
יקטור אותם לבית-הספר, ובית-הספר בטבילט צריך להיות בית, הוא צריך
לטמט להם כמעין קלוב גם לטמ הנאה, גם לטמ לימוד, הוא צריך לטמט
להם גם כמקום לעסוע וכמקום מנוחה ואפילו לתת להם אפשרות של כוס-תה.
תאילו, מאין יגור הנקציב? אני חפצה גם בענין זה אנו נתחיל להיות
דינליים, ויילו חברות וחגרים, היינו מרכזים בידינו את כל הנקציבים
המפורזים במרדלים והונים לנותה מטרם, עם הגדניע, מרד העבודה,
מרד החקלאות, מרד הסעד וכד' ונוסף לזה היינו מרכזים גם את עזרת
הציבור, וכמה עזרות רגוני הנשים עבור כל הפעולה של הילדים חרכים?
האם פעולה זו היא פחות חשובה? האם היא נופלת בערכה? לו התרכזו בענין
זה המפעלים השונים והפעילו עבודה מכוונת בבדיקת האפשרויות לפתרון
הבעיה באופן רדיקלי; אולם עצם הכוונה שאין אפשרות להניח יד על רכבות
בערים יש גדר זה מ'ום טכנה לילדים עצמם ולמדינה בכלל. אין להעלים
עין מן הבעיה הזאת, אם אנו באים למעברה ורואים עד כמה קשה להביא את
הילדים הגלה ללמוד הרי עלינו לדעת שזה לא רק טמני שעל הילד להרווח
ומום כך אין נפשו ללמודים, לא זו הסיבה, הסיבה היא אחרת לגמ'י.
ילדים אלה חיים כולם בהרפתקא, הם חיים כולם בהמצאה של מציאת רוח
קל ולכן הם קונים במדיכה, ולכן הם פורטטים מאחרים ועושים מעשים אטר
לא ייעשו. עלינו לנצל את חו-ההרפתקא הזה של הנוער העובד ולהביאו
מתוך הרפתקא זו לענינים מטרימיים אטר יכולים לתת לו טיחוק. גדר
זה יש ללכת יד ביד עם מוסדות אחרים, עם הגדניע, עם עלית הנוער,
עם לכת הנוער אל רד החינוך וכד'. יש להביא את כל המוסדות האלה
לא רק ליד גלחן אחד, כי אם גם לידי דרך אחת, אטר בכוחותיה מוטפה
ומקרבת למטרה. אם גלך בדרך זו, אני חושבת אנגיע למטרה. עצם העובדה
שמתפרטטים מחקרים כגלה, כטמ נתפרטטו רק בתל-אביב על-ידי דיר אנוך,
העומדים על הסיבות החונות של אי-ביקור התלמידים בבתי-הספר לנערים
עובדים, ועניבת בתי-הספר היסודיים כבר מקרבת למטרה. עלינו לדאוג
לכך שמחקרים כגלה ייעשו גם לגבי הישוב הוותיק וגם לגבי העולים אטר
נקלטו בסביבה הוותיקה בכל מ'ום ומקום ואז הדבר הזה יהיה יותר נראה
לעין וגם דרכנה נהא יותר בורה והיינו יכולים לראות בזה ברכה.
אולם ממני שאין גיתוף הדוק בפעולה זאת אנו טובלים מאד, גם מחוסר
כסף וגם מחוסר אמון אנשים. למפעל זה צריכים להיות מודריכים ומורים
אחרים לגמרי, בכל בית-ספר כזה צריכה להיות לפי עניות-דעתי אם הבית,
ותמך בזה דיר בוגר כאשר שאל ביחט ליחט הקיים בין המורה לתלמיד,
ביחט למקום מגורי הנוער, סביבתו, מטפתו ודרך חיה על-מנת לדעת
את הקטר אל הילד ועל-מנת לפתור את הבעיה הרצינית הזו.

ד. נצר:

לא שמעתי את סקירתה של הגב' ספירא
מתחילתה, אולם עלי לציינ שגם יכול להיות
לפעמים ביזה סיפוק גיטי הלא הוא במקרה דידן, שבתי-ספר אלה לנוער
העובד. כלולים ברטת של המטמלה, של מרד החינוך והתרבות ובתוך
מטרת תחיקתית בהתאם לחוק חינוך חובה. אנו פועלים כבר בניסיון של
חמט שנים, מאז קום המדינה, גולם למפעל זה קדם מפעל גדול מאד
אטר מונה עוד 30 שנה, שציבור הפועלים וארגונו בהסתדרות הקים רטת
לבתי-הספר ללא כל תקציב, רטת גדולה של בתי-ספר ערב לנערים ולנערות
עובדים, הוקם מאז כבר דור של אנשים אטר קיבלו את הטכלתם היסודית
בבתי-ספר אלה ולו יכולנו להעלות בכתב את החיטגים - הרי נראה הדבר
בכל פינה ומינה בו אני פוגט אחרות מתלמידותי אטר קיבלו את חינוכן
היסודי בבית-ספר ערב ובאמצעות זה קיבלו עידוד להטכלה אחרת, פוגטים
תלמידים אלו בבית-החולים, ביק הגננות, והן מן המעולות והטובות אטר
פועלות בחינה ובמסירות, במעברות ובליטובים בין פועלים ועסקנים ומורים
ומודריכים, וחיללים ותגירים, אישה אינו נפגטימ?

ז"י

בני-ספר לנערים עובדים אינם דומים כלל ועיקר לבתי-הספר שמקימים את מסגרות למוריהם בשעות היום. כאשר ישנם מספר דברים שאי-אפשר כלל ללמד במסגרת זו. כיצד אפשר לקרב את הילד אל הטבע, אל הפרח, כיצד אפשר ללמד על צמחים בערב כאשר צבע העלה הוא אדום, וכאשר נסגר הפרח בשעות הלילה? בעיה שניה שברצוני לעמוד עליה היא בעיית הייור המתאים לבתי-הספר בערב. אני מניחה שגם הגב' ספירא עמדה על שאלה זו, על כך שלבית-ספר יורג אין חדר חסיין רק לו ומבלי שתלמידים אחרים הלומדים בשעות היום ישתמשו בחדרו וחדר. אין לתלמיד סעודי-הערב קיר עליו יוכל לתלות מסה מפרי עבודתו אך ורק מפני שתלמידים אחרים הלומדים בבקר עלולים לקלקל זאת. שאלה זאת עדיין לא פתרנו במסגרות המדינה, כי אנו לא כל-כך עשירים ולא נוכל לתמוך לנו בניית בית-ספר שיטמס אך ורק לשעות הערב. גולס, ברצוני לראות לכל הפחות כהישג המדינה, שייקבע חדר אחד למטרה זו, חדר אחד שהוא אך ורק לרשות בית-הספר בערב.

אשר לשאלת הביקור הסדיר של התלמידים בבתי הספר, התפקיד העיקרי לדעתי בתוך בידי המורה. לא יעזור לנו כל חוק, לא יעזרו הדינים והחוקים הנכונים על-ידי המפקחים וקציני הביקור. מה לא יעשה הנער או הנערה העובדים במסך היום, בין שזה נער המטוטט ברחובות ובין שזו נערה אשר מוטל עליה עול כבד, עול מטק הבית, ובשעות הערב עליה להתפנות מכל דאגות היום וללכת אל בית-הספר. לא אדבר כאן על מקום המגורים, כאשר בחורף בא הילד מתוך סימטאות חמוכות אל פינת הגור היחידה שלו. הוא מבלה את שלוש השעות בבית-הספר לא רק לשם לימוד, פה הוא נפגש עם חבר, פה הוא מקבל גם השכלה ודעת, עליו להרגיש את חיבת המורה אליו ובלי גישה מיוחדת מצד המורה, שצריך להבין את הבעיות ומיוחדות של ילדים אלה, קשה העבודה בבית-ספר כזה. - על המתלקה המשתלת בדבר לסקור באופן מיוחד על יצירת אווירה מתאימה ועל מציאת התקציב למטרה נסגבה זו שהיא הייעוד. אנו כולנו חייבים לבתי-ספר אלה, כאשר זו אינה תופעה נורמלית ומזום כך עלינו להגיש לזה את כל העזרה.

גם ביחס לשאלת העבריינות חלק רב לבית-הספר, למורה, וברצוני לספור ולהעלות מקרה אשר בו נתפס נער בגניבה במקום עבודתו, הוא גנב כסף והחביא אותו בין דפי-הספר וכאשר באה המטרה לבית-הספר ומצאה את הכסף בין דפי-הספר לקח המורה ערבות על הילד על-מנת יוכל להמליך ללמוד בבית-הספר. זה הערך החינוכי הגדול ביותר לגבי תלמידים בעניין זה, אולם על-מנת שנוכל לחנך ובאופן יעיל אנו זקוקים לחבר עובדים רב ומה שאנו יכולים להציע כאן בוועדה, הוא לא לצמצם, כי אם להרחיב.

אינני יודעת אם הגב' ספירא עמדה על שאלה זו שברצוני לאמור, על-כל-פנים בהתאם לתשובות ששמעתי היא לא עמדה על כך, קודם-כל אם יש למדור זה גישה שהן יודעות על מספר הילדים שהיבטיס מתאם לחוק חינוך חובה להגיע לבית-ספר ערב ולא הגיעה מהו האחוז של 16,000 התלמידים אשר הגיעו לגבי אלה אשר צריכים להגיע?

שבית, מהם הנמצעים שעלינו לנקוט על-מנת להגיע לכל הילדים שלא גמרו בתי-ספר יסודיים ואשר אינם מגיעים לזה. הגב' פויסיץ התעכבה על שאלה זו והציעה תיקון בחוק, אולם כאן ישנה בעיה מיוחדת של הבנות שלגביהן בחלקן הגדול אין נותן עבודה, ובייחוד רבים המקרים אצל עדות המזרח שגם הבת הבוגרת נוטאת על שכמה את כל עול מטק-הבית ולזה קשה מאד להגיע. רציתי לדעת אם ישנן לגבי מירא יודעות על היחס בין הבנים והבנות כעת בבתי-הספר לנערים עובדים. עד כמה יידוע לי ישנו מספר גדול של בנות שהן מתוץ למסגרת זו, כאשר הן עוזבות את בית-הספר בדרך-כלל בכתה וזו והינן מגיעות גם לבית-הספר לנערות עובדות, הייתי מאד מתה לשמוע אם עכשיו חלה הטבה בעניין זה.

כמו-כן ברצוני לקבל תשובה מאת הגב' שפירא ביוחס למצב בתי-ספר שלה להבא. גם אנו מגיעים להגשמת חוק חינוך חובה, הרי למעשה עלינו לחסל בתי-ספר גולה, ובאופן גורמלי הרי אי-אפשר לבנות מוסדות על אי-הגשמת החוק. נכון שאצלנו המצב הוא טובה לרגל העלייה ויש בזה מסוים מידה מסויימת של הצדקה. לי נראה שגם תחוז הילדים מן הארץ הוקטן וזה הישג חיובי. אני תקווה שעם כל המצבים הקשים נגיע להתאמה גם בטוח זה.

ש. כפרית:

בקשר לצד החוקתי, הציעה הגב' פרסיץ לצדף תיקון לחוק חינוך חובה. ידוע לי שבוועדת העבודה מעבדים כיום חוק עבודת הנוער ונראה לי כהגיוני יותר, במידה שהדבר ניתן לביצוע, לפנות אל ועדת המסנה אשר מעבדת את החוק הזה בהצעה זו. דבר זה נובעת לו חשיבות גדולה מאד, אך לא קל יהיה להגשימו. אנו חיים עכשיו בתקופה כלכלית קשה מאד, ואיננו יודעים מה יהיה גורלו של התקציב בכללו, ובפרט תקציב החינוך, איננו יודעים מה יהיה גורלו של חוק חינוך חובה חיים, באיזה מידה נמשיך את ביצועו ומה יהיה בכלל בטוח זה. לי נראה על-כל-פנים שמעייף זה של בתי-הספר לנוער העובד צריך להסאר בטלמותו. אינני יודעת אם אפשר לדבר על הרחבה, על-כל-פנים אין לדבר על קיצוצים.

ברצוני לשאול את הגב' שפירא מה הוא התקציב שהוצע ובכמה עולה למדינה סעיף זה?

בקשר לבעיית הביקור המדיר בבתי-הספר לנעדים עובדים, בקשר למחקר וכו', הרי בכל-זאת אנו יודעים, גם מבלי להסען על מחקר מדוייק, מה הם הגורמים המונעים את הבנים, ובעיקר את הבנות, שהן המפורנסות את הבית בגיל הצעיר ביותר. בעיה זו קיימת לא רק לגבי בתי-ספר ערב, הוא עומדת גם לגבי בתי-הספר היסודיים. הבת אינה מגיעה לגמר הלימודים בבית-הספר, כי בגיל 12 היא כבר אמ-הבית, וקשה יותר המצב כאשר מוטל עליה לטפל גם כאומנת לאחיה ולאחיותיה הרבים. לגבי הבנות זאת בעיה חמורה מאד, שאין לפתור אותה אך ורק על-ידי חוק. אי-אפשר ליצור חוקה מיוחדת לבת, החוקה היא לנוער בכללו. אולם, פה נדרשת פעולה איבורית חינוכית עצומה, ולצערי עלי לומר, שגם הסתדרויות הנשים בארץ אינן עושות לגבי גיל זה מה שהן עושות לגבי הגיל הרך. עבודתן הסוציאלית חינוכית בארץ מתרכזת בעיקר לגבי הגיל הרך ואינה נובעת בבעיה זו. ברצוני לשאול בהזדמנות זו את הגב' שפירא מהו הקשר עם מועצת הפועלות בענין זה? ידוע לי, כי בכל-זאת לגבי הבנות ישנם מפעלים גם במעבדות, ואת לא ציינת זאת בדברייך, קיימים קורסים למלאכת התפירה, למטק בית, ובחדרי ההדרכה במעברה ניתנת גם תשומת לב לגבי האטה והנערה והן מודרכות בהלכות הבית, בחינוך אזרחי וכו'.

הגב' נצר אמרה קודם, שעתיד בתי-הספר לנוער העובד הוא אינו-כל-כך בר-קיימה, כלומר, כאילו הוא בא עקב חוק חינוך חובה שאינו מתגשם במלואו - כרגע לא זאת הדאגה; אנו יודעים מה חמור הוא התהליך של השכלה וחינוך, ואין לחשוב על כך שבדורנו כל הילדים יקבלו את חינוכם והשכלתם. מצבנו הסוציאלי מצבנו הכלכלי אינו מאפשר לנו עדיין לחלום על תקופה כזו שכל הנוער שלנו יקבל את החינוך היסודי במלואו, מסוים כך גם אינני חושבת שאותו האחוז של הנוער הישראלי שהוא רק 25% - מסקף את המציאות.

אנו עוד נגיע פעם לפרטת ילדים עבריינים וידוע לנו שבין הילדים הללו אחוז ילדי הארץ אינו קטן מאשר אחוז ילדי הנוער העולה, הוא גדול, וביירו-לים הוא מהווה את האחוז הגדול ביותר. איננו יכולים היום להתפאר ולומר שפתרנו את הקשיים בחינוך. ובלמוד ובהשכלה לעם, לגבי הנוער הישראלי.

ברצוני להוסיף משהו בדבר הנשיון בכרכור. נדמה לי שבדברי הגב' פרסיץ במקומם. הגישה שלנו אינה חומרית ותקציבית. מפעל זה הוא נשיון עצום מכל הבחינות ואנו מעוניינים בתוצאותיו החיוביות. אני יודעת מה חמורה ההתלבטות לארגון הנוער הזה, להכנסתו לעבודה, ליצירת הקשר בינו לבין עבודת האדמה ויבורך פה כל נשיון כזה. יש להרבות בנשיונות אלה על-מנת ליצור את הקשר בין החקלאות ובין הכפר ובין הטולדת ובין המעבדות על אחת-כמה וכמה.

ז"ל

בחיוס דברי גרצוני להביע דעתו, כי יש
בפרשת החינוך המקצועי להחייב את הדבור, גראה לי ובתי-החפר לנערים
עובדים, עם כל הרצון הטוב לתת 4 שעות בשבוע הכשרה מקצועית, זה טעם
מאד, גם כהכשרה טרום-מקצועית אין זה מספיק. יש לתת חינוך מקצועי
פחות או יותר יסודי. כאשר נייחד את הדיבור על החינוך המקצועי עוד
אדבר על החינוך המקצועי במעברות.

ח. בוגר:

הצעתו היא שבחדש את דרישת החוק של הגדנ"ע
דבר שהוא יחיובי לכל ילד וילדה במדינה,
מגיל 14-18. דובר על כך בטעה שהיה פה ה' עצמון, דיברנו על כך עם
הדמטכ"ל וכולם מודים שבדבר זה הוא היסוד לצבא, הוא ירוסס את הצבא,
הוא יצמצם את הוצאות הבטחון.

אני מציע, איפוא, כי נקבל החלטה רשמית,
ולא נסתפק בכך שהדבר יהיה דק בפרוטוקול, לקבל חוק בענין זה.
שילד, לא מגיל 17, כי אם מגיל 13 יקבל הכשרה טרום-צבאית באמצעות
הגדנ"ע, וזה כמובן בזיתוף עם מחלקת החינוך והתרבות. גם שאלת התקציב
יש להסדיר בצורה מסודרת בין משרד הבטחון ומשרד החינוך. הגדנ"ע טוענת
שגם לה יש חומר במדריכים - זוהי שאלה שאנו צריכים להלחם בגדה על-מנת
להוציא לפועל את ההחלטה.

אשר לבעיית הילדים בכללה, עלי לציין
שבדברים רבים תוקנו מאז התחלת הפעולה. עלינו לדעת בדורות, כי עוד זמן
רב יעזבו הילדים את בתי-החפר בטרם שסיימו אותם, והואלה בעינה תעמוד.

היג"ר ט. פרמיץ:

לצערי הרב, עד כמה שהצעתך זו חשובה,
חבר הכנסת בוגר, לא נוכל לדון בה בעקבות
הדיון הזה, כי איננו רשאים ואיננו זכאים אגב הצעה זו לקבל אותה.
להצעתך יהיה מקום כאשר נחלים את הוויכוח על הגדנ"ע.

בענין זה חפצה היועצת המספטית לומר כמה
מלים.

ר. סטנדר:

דובר פה, דומני, על השתתפות חברי ועדת
החינוך והתרבות בוועדת המנהל של ועדת
העבודה העוסקת בחוק עבודת הנוער. חוק זה הובא גם לוועדה שבה השתתפו
באיי-כח משרדים וונים וביניהם השתתפתי גם אני. הצעתי בקשר לחוק זה,
להכליל את הפרטים הקטורים בחוק למוד חובה בכרטיס-העבודה של הנוער.
הרעיון היה, שכל נער עובד יהיה חייב להחזיק פנקס-עבודה בכל שעות
היום כשם שמחזיק חייל בפנקס החייל שלו, על-מנת שיהיה ניתן לבדיקה
בכל עת. הצעתי, עד כמה שראיתי, לא נתקבלה, אם מנסים טעו, או מנסים
שטכחו אותה או שכל איבה אחרת שאינני יודעת אותה.

היג"ר ט. פרמיץ:

אני חפצה, בקשר להצעה זו, אולי בהסכמת
משרד הצעד, לבקש-אם ועדת העבודה תיענה
להצעתנו לסתף אותנו - ואינני רואה כל איבה שלא תיענה - את הגב'
סטנדרמסטרד החינוך והתרבות להשתתף בוועדה זו ולעזור לנו בהצעותיה
המספטיות.

ההצעה - התקבלה.

ר. צברי:

אף אני חרובת שהגישה לואלה זו צריכה
להיות מעטית. לא לנסוע אתם תכניות והצעות
ובזה להסתפק; עלינו להיכנס לעובדי הקורה ולקחת חלק בזה, כי אחרת אין טעם
לכל הדברים הללו. הנה, הציע ד"ר בוגר הצעה להעביר אחריות גדולה
מאד ויודית לפתרון בעיה זו לידי הצבא, זאת-אומרת, לידי משרד הבטחון.
הגב' פרמיץ, הציעה גם כן הצעה - ויש לחשוב על כך - בקשר למיזוג, או
כינוס כל הגורמים העוסקים בכלל בנוער. עלינו לדון בהצעות ולהחליט
מה פה בד-ביצוע, על-מנת לעשות מהו. כאשר שאלתי את הגב' ואמרה מהו
אחוז הנוער מעדות המורה ומעדות אחרות באשר לי 75%. אני מאטערת לומר,
סדוקא רוב הנוער העובדים הם ילדי עדות המורה, ואם גדלין הרי הם
ילדי שכונות העוני, כרם המלפנים, הנחלאות וכו'.

זי.

אינני צריכה כמובן לזכור, טיפולים אלה אשר נעזבו לנפשו מתוך ייבות שונות, והתעסקו במיני התעסקויות בסך תקופה ארוכה, הפך חלק מהם לחומר מרדני הודם הגורם לזעזועים בחברה. אינני צריכה לזכור כי מהם יצאו עבריינים אשר הזיקו והכניסו בעיות רבות בתוך החברה ולא, ארחיב את הדיבור על הסודות סאליהם חופחו הנערים אחר-כך.

כמובן, שעכשיו, לאחר קום המדינה היתה כל הבעיה הזו צריכה ליפול, וביחוד לאחר שהוחלט על חוק חינוך חובה, אולם המצב אינו כזה, ישנם ילדים רבים מטוטטים שאינם לומדים ובתוכם יש לטפל באופן קונסטרוקטיבי. לדעתי, יש לחפש את ההיבנות הגורמות לעזיבת הילדים, לחקור ולטפל בשאלה זו. עשה זאת ד"ר אנוך על-ידי עבודת המחקר שלו אשר הופיעה ב"מגמות". אינני יודעת אם למדנו מתוך מסקנות אלו שהשיק ואם שינו משהו בטטח זה. המסקנות מדאות שבתי-ההספר אטמים בכך ובשאלה זו יש לטפל באופן מיוחד.

אחר-כך עומדת גם שאלת הביקורים. מדוע אין הילדים מבקרים בתי-ההספר לנערים העובדים. ישנן כמובן גם סיבות הטבועות בילדים עצמם. ישנם כאלה שאין להם כלל אמונה, לא בתי-ההספר, לא בהורים ומאז-כך אינם באים ללמוד. אין כל חשק שמורה טוב יוכל לרכז את התלמידים סביבו, ואין לנו חשק, כי כאן פרט לטורים הוותיקים באמת ולא להאלה אשר מסתפלים בשאלה זו מתחילתה במיוחד מתוך רצון לתקן את הדבר, חוץ מאלה אנו לוקחים את כל הבא ליד. אני חושבת כי מטבע הדברים ינה גישה כזו, שאל בתי-ההספר של הנערים העובדים אין סולתים את הטובים שבמורים. גם התנאים הם אותם התנאים, דבר שיש לשנותו. אולי צריך לחשוב על כך שדוקא לגבי המורים בתי-ההספר לנערים עובדים תהיה אבן בוחן אחרת, המסרה שלהם לא צריכה להיחשב כשם סמחסיים מסדה למורה רגיל. יש לפצותם על-מנת שירצו לעבוד. ידוע לי שהיה כנוס של סעות אחדות בחנוכה בתל-אביב, היה כנוס בהר הכרמל, ז"א סמטפלים, אולם הרבה אינם באים לכינוסים אלה. אולי יש צורך לטפל במורים הללו יותר, להראות להם שזה ייעוד ולא לימוד סתם.

כאשר אנו מדברים על הפניית הנוער לחינוך חקלאי, והזכירו בקשר לזה את הנסיון בכרכור, מובן מדבר זה אינו קל לביצוע, ישנם ילדים אשר עובדים בעיקר מתוך כך שהם צריכים לפרנס משפחה, ובעיקר מטעם זה. האם ידוע לגב' ספירא מהו אחוז הילדים המפרנסים? בשאלת העבריינות, זוהי שאלה שהוועדה שלנו צריכה - למרות שזה טיף למסדר הסעד, או בשותפות עם מסדר הסעד - לטפל בזה כהוגן. אני יודעת שישנם ילדים אשר אינם יכולים להכנס למסגרת הרגילה של בתי הספר לנוער העובד. היה נסיון של טיפול בילדים אלה, אולם כל הבעיה הזו היא קשה מאד, כי אם תתם ללמוד אין באים, על-אחת-כמה וכמה לטיפול מיוחד. יש לטפל בילדים אלה באופן יסודי יותר.

א. כלפון: ברצוני לעמוד על שתי נקודות: א) ילדים שנקלטו בתי-ההספר לנערים עובדים ולאחר זמן מסויים חדלים לבקר. ברצוני לשאול האם נוקטים באמצעים טחויימים על-מנת להחזירם, או שמסתמסים באמצעות החוק, באיזה מידה זה נעשה, ועד כמה זה מצליח. ב) פרובלימה אשר לא עמדה עליה הגב' ספירא, ביחס לילדים בגיל 14-15 אשר באים עם תעודה של ב"ח עממי על-מנת להתקבל בתי-הספר תיכוני, אולם חסרה להם הספה, או מקצוע אחד או שניים; ברצוני לשאול האם בתוך המסגרת בה עוסקת הגב' ספירא יונה אפשרות למצוא תקנה לנערים אלה. אני מציע איפוא, כי יו"ר הוועדה תעמיד שאלה זו על-הפרק והיא ראויה לדיון.

היו"ר ט. פרייז: אני חפצה לומר שמקומה של שאלה זו יהיה בסבוע הבא, בעת שנדון בשאלת עניני התרבות והנחלת הלטון העברית.

מ. ארם: אני רואה בעיה זו כבעיה חמורה מאד, כמעט כעתיד שלנו. אינני מוכן עכשיו לדבר על ששת הסעיפים אשר אני רואה אותם כמעייפים היסודיים: המורה, התכנית, הבית, החברה והמטרה. ברצוני להשאיר לי את הזכות להעלות ענין זה לדיון גם לאחר מה שמסדה כאן הגב' ספירא, כי לפי דעתי אין זה ספיק, י בגדר זמן של שעה שעתיים לעמוד על כל הנקודות. אינני תובע דחיפות לדיון זה, אולם ברצוני להביע, מתוך לוייליות, שאני משאיר לעצמי את הזכות להעלות ענין זה סוב על מדר-היום.

ז"ע

אני מציע לסמוע בענין זה גם את ארגוני הנוער, לעמוד על פרטי ההצעות שהועלו כאן והיו הצעות שמתקבלות על הדעת אשר הציעה הגב' פרסיץ ועוד; ומסוים כך יש להעלות שוב את השאלה בעוד שבועיים על השלחן.

היו"ר ס. פרסיץ:

בדצמבר להציע שורה שלמה של הצעות אשר נעבירן למסדר החינוך והתרבות. והן:
(א) לבקש את המסדר לעשות בדיקה יסודית של ביקורת הילדים הרשומים בבתי-הספר; (ב) למנות ועדת מחקר שתחקור את הסיבות של מיעוט ביקורת של הילדים בבתי-הספר; תעסוק על הבעיות המונעות את הילדים המסוּסטים - ביסובי עולים במיוחד, או בפרוורי העיר וכו' - להצטרף ללמודים, וגם תעמוד בקשר עם כך על בעית תכנית הלימודים; (ג) הוועדה פונה במסאלה אל מסדר החינוך והתרבות לבדוק יפה את האפשרות לפתור את הבעיה באופן רדיקלי יותר, על-ידי שיתופם בפועל של הגופים הבאים: (א) מחלקת ההתיישבות של הסוכנות; (ב) מסדר החקלאות; (ג) מסדר הסעד; (ד) מסדר העבודה; (ה) עליית הנוער; (ו) הגב' ע"ז) לשכת הנוער של מסדר החינוך, ולהטיל על הגורמים הנ"ל, לאור הנתונים והמסיבות, להציע הצעה של פעולה יותר מעמיקה ויותר מקיפה בענין זה.

ד. נצר:

אני רוצה להוציא את מסדר הסעד לגמרי.

היו"ר ס. פרסיץ:

ישנו מדור לסיקום רהביליטציה של הנוער במסדר הסעד, הוא אינו צריך להכלל במסדר זה, אבל לצערי הרב הוקצב לזה תקציב סמ. בעוד שבועיים יביחו על שלחננו תקציב לשנת 1953/54, הייתי רוצה שמסדר החינוך יגש לבעיה זו לא מתוך סיגרה צמזומית, ובדאי יהיו קיצוצים דרסטיים בכל עבודתנו א-פרוורי, אני רוצה שבטיפול בבעיה זו, שהיא בעיני אחת, יראו לשתף את כל מעיפי התקציב הנמצאים ופזורים פה ושם.

ד. נצר:

אינני חושבת שאנו צריכים לקבל החלטה כזו שתשתף טבעה מוסדות ומסדרים. לא תהיה בזה כל תועלת אם נכניס כאן ארגונים שונים, מסדרים וועדות ביגמסרדיות, אלא הכבדה בלבד.

עלינו להפנות את תשומת לב מסדר החינוך והתרבות לכך, שלא יהיו קיצוצים בטוח זה.

ס. ארם:

אינני מתנגד להצעת היו"ר.

ס. כפרית:

אני מניחה שהדבר יוגש למסדר החינוך והתרבות אך ורק כמסאלה.

היו"ר ס. פרסיץ:

מה שאנו מציעים זוהי מסאלה. המסדר יכול לקבל או שלא לקבל.

הגב' ס. ספירא:

רציתי לבקש קודם-כל שיערך ביקור של ועדת החינוך והתרבות בבית-הספר לנערים עובדים, מפני שאני בכל זאת מתרשמת קשה מהע"רה שיותר מדי מדברים על מפעל זה אך ורק מתוך סמיעה. המפעל קיים, קיימות כתות, צריך ללכת פעם ולא לדבר רק מסמיעה. בהזדמנות זו אני מסאירה פה את רשימת המוסדות אשר נמצאת איתי. הייתי מבקשת שייקבע, כטו-כן, מועד פגישה בענין זה.

עוד בקשה לי אל הוועדה - לאחר שתבקר במקומות הללו - כי תעשה מאמץ יוצא מן הכלל ותקבע מועד לעוד שיחה, דיון או בירור בענין זה, אשר אליו נזמין גם חלק מהמפקחים, את י"ר אנוך, את א"ר כהן ועוד.

אשר למציאת דרכים ביחס לתקציב, נשאלה כאן השאלה כמה זה עולה למדינה הלימוד עבור 25,000 הנערים. דבר זה צריך לעלות מאה אחוז, - אינני מדבר על השתתפות הרשויות המקומיות - אם נביא בחשבון מפעלים כמו שהזכרתי, פיקוח על המפעלים האלה וציוד קצת יותר ממה שיסנו

ועדת החינוך והתרבות
7.1.52

ז"ל.

כיום - בערך כמיליון ל"י בסך-הכל.

אנו מודים לגב' ספירא.

היו"ר ש. פרסיץ:

ב ר ח ל ט:

לקבל את הצעת הגב' פרסיץ לפנות במסאלה אל
 מסד החינוך והתרבות (א) לעשות בדיקה יסודית של גיקורת הילדים הרסומים
 בבתי הספר; (ב) למנות ועדת מחקר שתחקור את הסיבות של מיעוט ביקורם
 של הילדים בבתי-הספר לנערים עובדים, תעמוד על הבעיות המונעות את
 הילדים המשוטטים - ביסובי עולים במיוחד, או בפרוורי העיר וכו' -
 להצטרף ללמודים וגם תעמוד בקטר עם כך על בעית תכנית הלימודים;
 (ג) הוועדה פונה במסאלה אל מסד החינוך והתרבות לבדוק יפה את האפשרות
 לפתור את הבעיה באופן רדיקלי יותר, על-ידי שיתופם בפועל של הגופים
 הבאים: (א) מחלקת ההתייטבות של הסוכנות; (ב) מסד החקלאות; (ג) מסד הסעד;
 (ד) מסד העבודה; (ה) עליית הנוער; (ו) הגדנ"ע; (ז) לשכת הנוער של מסד
 החינוך, ולהטיל על הגורמים הנ"ל, לאור הנתונים והמסיבות, להציע הצעה
 של פעולה יותר מעמיקה ויותר מקיפה בענין זה.

היטיבה סגורה.

היטיבה נועלה בטעה 11.00.